

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 10.04.1968, sp. zn. 1 Tz 9/68, ECLI:CZ:NS:1968:1.TZ.9.1968.1

Číslo: 51/1968

Právní věta:

I. Ve veřejném zasedání, v němž se rozhoduje podle § 60 odst. 1, § 82 odst. 2 tr. zák. o tom, zda mladistvý vykoná podmíněně odložený trest odnětí svobody nebo zda podmíněně odsouzení bude ponecháno v platnosti, příp. bude prodloužena zkušební doba, neztrácí obviněný charakter mladistvého ani když v době veřejného zasedání již dovršil osmnáctý rok věku. Proto i v tomto stádiu trestního řízení je nutno užít všech procesních ustanovení devatenácté hlavy prvního oddílu tr. ř. o řízení proti mladistvým, pokud to není vyloučeno z důvodů uvedených v § 301 odst. 2 tr. ř.

II. Zákonným zástupcem obviněného ve smyslu § 34 tr. ř. je i zákonný zástupce mladistvého obviněného, který ještě nedosáhl zletilosti.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 10.04.1968

Spisová značka: 1 Tz 9/68

Číslo rozhodnutí: 51

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Mladiství

Předpisy: 140/1961 Sb. § 60 odst. 1
§ 82 odst. 2 141/1961 Sb. § 301 odst. 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zrušil pro porušení zákona v ustanoveních § 34, 36 odst. 1 písm. c), 297 odst. 2, 298 odst. 2 tr. ř. mj. usnesení krajského soudu v Praze z 10. ledna 1968 sp. zn. 2 To 297/67, jímž byla zamítnuta stížnost mladistvé obviněné proti usnesení soudu prvního stupně o výkonu podmíněně odloženého trestu odnětí svobody podle § 60 odst. 1 tr. zák.

Z odůvodnění:

Rozsudkem okresního soudu v Nymburce z 10. května 1967 sp. zn. 2 T 141/67 byla mladistvá obviněná nar. 15. února 1950 uznána vinnou trestným činem příživnictví podle § 203 tr. zák., jehož se dopustila tím, že od 4. října 1966 nepracovala a nechala se vyživovat od různých mužů, převážně

cizinců, kteří jí za pohlavní styky platili útratu a dávali jí různé peněžité částky i věcné dary. Byla odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání 8 měsíců podmíněně na zkušební dobu dvou let.

Usnesením téhož soudu z 12. prosince 1967 bylo rozhodnuto podle § 60 odst. 1 tr. zák., že mladistvá výše uvedený podmíněný trest vykoná podle § 81 odst. 1 tr. zák. v ústavu pro mladistvé.

Proti tomuto usnesení podala mladistvá odsouzená stížnost, v níž uvedla, že řízení nebylo provedeno řádně podle zákona. Ve veřejném zasedání nebyl přítomen obhájce, rodiče mladistvé jako její zákonní zástupci, ani prokurátor. Předseda senátu neprotokoloval správně její výpověď a ještě před skončením jednání jí řekl, že již na jaře ji sliboval, že trest půjde „odsedět“. Předseda senátu pospíchal, takže mu ani nerozuměla co četl a celý průběh jednání se nepodobal soudnímu řízení.

Usnesením krajského soudu v Praze z 10. ledna 1968 sp. zn. 2 To 279/67 byla podle § 148 odst. 1 tr. ř. stížnost mladistvé obviněné zamítnuta.

Proti tomuto usnesení krajského soudu podal předseda Nejvyššího soudu ve prospěch mladistvé stížnost pro porušení zákona, v níž namítal nedodržení základních ustanovení trestního řízení proti mladistvým pachatelům.

Nejvyšší soud přezkoumal napadené rozhodnutí, jakož i řízení, které mu předcházelo a zjistil, že zákon byl porušen.

Trestní zákon i trestní řád obsahuje za účelem účinného boje proti kriminalitě mládeže zvláštní ustanovení o stíhání mladistvých. Dodržování a správné používání těchto ustanovení zákona je zárukou správného a spravedlivého postupu a rozhodnutí při trestním stíhání mladistvých. Nedodržení těchto ustanovení působí kromě toho na mladistvého dojmem nespravedlnosti a zaujatosti a tím oslabuje výchovné působení trestního řízení.

Krajský soud v rozhodnutí, jímž zamítl stížnost mladistvé obviněné, přímo negoval některá ustanovení sloužící k zabezpečení obhajoby mladistvé a k zjištění správného rozhodnutí.

Z obsahu trestního spisu plyne, že mladistvá byla držena okresním soudem nezákonně ve vazbě z důvodů § 67 písm. a) tr. ř. od 26. října 1967. K veřejnému zasedání, v němž se rozhodovalo o tom, zda mladistvá obviněná vykoná podmíněně uložený trest, byla předvolána tato mladistvá a byl o něm vyrozuměn pouze prokurátor.

Ve veřejném zasedání konaném po skončení trestního stíhání ve stádiu trestního řízení (§ 12 odst. 9 tr. ř.) neztrácí obviněný charakter mladistvého ani tehdy, když v době veřejného zasedání již překročil osmnáctý rok svého věku, neboť jde o úkon při trestání osoby, která v době spáchání činu dovršila patnáctý rok a nepřekročila osmnáctý rok svého věku. Proto i v tomto stádiu řízení je nutno použít všech ustanovení uvedených v hlavě devatenácté oddílu prvého trestního řádu, pokud jejich použití není vyloučeno z důvodu ustanovení § 301 odst. 2 tr. ř.

O konání veřejného zasedání v řízení proti mladistvému platí ustanovení § 233 tr. ř. a speciální ustanovení § 297 odst. 2 tr. ř., podle něhož o veřejném zasedání je třeba vyrozumět též orgán pověřený péčí o mládež. Podle § 298 odst. 2 tr. ř., nebyl-li zástupce orgánu pověřeného péčí o mládež přítomen při vyhlášení usnesení, proti němuž je přípustná stížnost, doručí se tomuto orgánu opis tohoto usnesení.

Krajský soud nevzal v úvahu, že orgán pověřený péčí o mládež nebyl o konání veřejného zasedání před soudem prvního stupně vyrozuměn a rozhodl o stížnosti mladistvé obviněné, přestože usnesení nebylo orgánu péče o mládež doručeno, ačkoliv tento orgán má podle § 299 odst. 1 tr. ř. právo podat stížnost.

Tímto postupem porušil krajský soud zákon v ustanovení § 298 odst. 2 tr. ř.

Podle § 233 odst. 1 tr. ř. o konání veřejného zasedání vyrozumí soud též obhájce a zákonného zástupce.

Té skutečnosti, že okresní soud nevyrozuměl o konání zákonného zástupce a že mu nedoručil opis svého rozhodnutí, si krajský soud vůbec nepovšiml.

Ustanovení § 34 tr. ř. o zákonném zástupci shodně s ustanovením § 26 občanského zákoníku opravňuje zákonného zástupce, aby jednal za osobu, která je zbavena způsobilosti k právním úkonům, nebo jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena. V oblasti trestního práva pak navíc § 34 poslední věta tr. ř. stanoví, že zákonný zástupce může svoje oprávnění vykonávat i proti vůli obviněného, jde-li o úkony ve prospěch obviněného. Ustanovení § 34 tr. ř. nehovoří výslovně o zákonném zástupci mladistvého. Přihlédne-li se však k ustanovení § 8 odst. 1, 2 o. z., podle něhož způsobilosti k právním úkonům nabývá občan zletilostí nebo před dovršením 18 roku věku uzavřením manželství, a že tedy v době do 18 roku věku nebo do uzavření manželství před dosažením tohoto věku je osobou, jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena (§ 9 o. z.) a za kterou podle § 26 o. z. jedná zákonný zástupce, pak je nutno mezi zákonné zástupce ve smyslu § 34 tr. ř. zahrnout i zákonné zástupce mladistvého, který ještě nenabyl zletilosti.

Protože krajský soud rozhodl o stížnosti mladistvé, aniž by byl zákonný zástupce vyrozuměn o konání veřejného zasedání a aniž by mohl svá práva uplatnit podáním stížnosti, protože mu opis rozhodnutí nebyl doručen, porušil krajský soud zákon v ustanovení § 34 tr. ř.; toto ustanovení nelze nahradit poukazem na to, že mladistvé byla dána možnost se k věci vyjádřit, zejména v daném případě, kdy mladistvá tvrdí, že neměla před soudem prvního stupně možnost se k věci náležitě vyjádřit.

K nutnosti mít obhájce uvedl krajský soud, že je třeba poukázat na ustanovení § 234 odst. 2 tr. ř., podle něhož není účast obhájce při veřejném zasedání nutná a podle § 36 odst. 2 tr. ř. musí mít obviněný obhájce tehdy, považuje-li to soud za nutné. Tento názor krajského soudu nelze považovat za správný.

Jde tu o otázku, zda ustanovení § 36 tr. ř. o nutné obhajobě se vztahuje pouze na trestní stíhání či i na trestní řízení (§ 12 odst. 9 tr. ř.). Trestní řád stanoví v § 36, že obviněný musí mít obhájce už v přípravném řízení (§ 36 odst. 1, 2, 3 tr. ř.), a to za určitých okolností. Ze slov „už v přípravném řízení“ vyplývá, že nutnost, aby obviněný měl obhájce, začíná vznesením obvinění a pokračuje v dalších stádiích trestního řízení. V řízení proti mladistvému stanoví totéž ustanovení § 291 tr. ř., které dodává, že obhájce má zde právo zúčastnit se vyšetřovacích úkonů v rozsahu uvedeném v § 165 odst. 3 tr. ř.

Okolnosti, uvedené v § 36 tr. ř., za nichž musí mít obviněný už v přípravném řízení obhájce, se vztahují jednak k osobě obviněného a jeho možnostem, příp. schopnostem náležitě vykonávat svá práva obhajoby (§ 36 odst. 1 tr. ř.), jednak k předmětu, jehož se řízení týká (§ 36 odst. 3, 4 tr. ř.).

Ustanovení § 36 odst. 2 tr. ř. obsahuje per analogiam obecnou subsidiární směrnicí pro řešení otázky, kdy obviněný musí mít obhájce; toto ustanovení se vztahuje na celé trestní řízení konané před vyšetřovatelem, prokurátorem a soudem, tedy i na řízení ve stádiu po právní moci rozhodnutí. Podle § 36 odst. 2 tr. ř. musí mít obhájce nejen jsou-li vzhledem k jeho tělesným a duševním vadám pochybnosti o jeho způsobilosti se náležitě hájit (arg. zejména), nýbrž vždy, je-li jeho obhajoba obhájcem nutná. Na tyto případy se pak ohledně účasti obhájce při veřejném zasedání nevztahuje § 234 odst. 2 tr. ř., nýbrž ustanovení § 36 odst. 2 tr. ř.

O tom, zda je nutné, aby obviněný měl obhájce v řízení, ve kterém se koná veřejné zasedání po

právní moci rozsudku, rozhodne soud podle okolností konkrétního případu. Při hodnocení těchto okolností postupuje soud podle zásad, které jsou pro nutnou obhajobu vyjádřeny v ustanovení § 36 odst. 1, 3 tr. ř. Na základě těchto zásad je zpravidla nutné, aby vzhledem k osobě obviněného nebo charakteru a závažnosti řízení měl obviněný obhájce ve veřejném zasedání po právní moci rozsudku.

Z tohoto názoru vysloveného ve směrnici pléna Nejvyššího soudu z 18. prosince 1967 [Pls 8/67](#) vyplývá, že nutná obhajoba bude zde pravidlem (arg. slova zpravidla), výjimečně se však soud může rozhodnout, že stanoví z tohoto pravidla výjimku, kterou však musí řádně odůvodnit. Nelze proto povšechně jen říci, že ve veřejném zasedání není třeba obhájce. Není také podle tohoto názoru správné tvrzení krajského soudu, že zde platí ustanovení § 234 odst. 2 tr. ř., neboť v případě, že obviněný musí mít obhájce podle § 36 tr. ř. musí se tento obhájce zúčastnit veřejného zasedání.

V daném případě šlo o to, zda mladistvá obviněná, které v době konání veřejného zasedání nebylo ještě 18 let, vykoná trest odnětí svobody, který jí byl podmíněně odložen. Šlo tedy o závažné rozhodnutí, zejména pak proto, že podle § 82 odst. 2 tr. ř. nedovrší-li mladistvý, který byl podmíněně odsouzen, v době, kdy zavedl příčinu k výkonu trestu, dvacátý rok svého věku, může soud vzhledem k výjimečným okolnostem případu podmíněné odsouzení ponechat v platnosti. O tomto ustanovení se okresní ani krajský soud ve svém rozhodnutí nezmínil, ani šetření, zda zde nejsou takové okolnosti, neprováděl.

Protože krajský soud jen paušálně prohlásil, že mladistvá v tomto řízení nemusí mít obhájce a nepřihlédl k charakteru a závažnosti tohoto veřejného zasedání, porušil zákon v ustanovení § 36 odst. 1 písm. c) tr. ř.

Proto Nejvyšší soud vyslovil porušení zákona v ustanoveních § 34, § 36 odst. 1 písm. c), § 297 odst. 2, § 298 odst. 2 tr. ř. a zrušil jako nezákonné usnesení krajského i okresního soudu a vrátil věc tomuto soudu k novému jednání a rozhodnutí za dodržení všech ustanovení platných pro trestní stíhání mladistvých.